

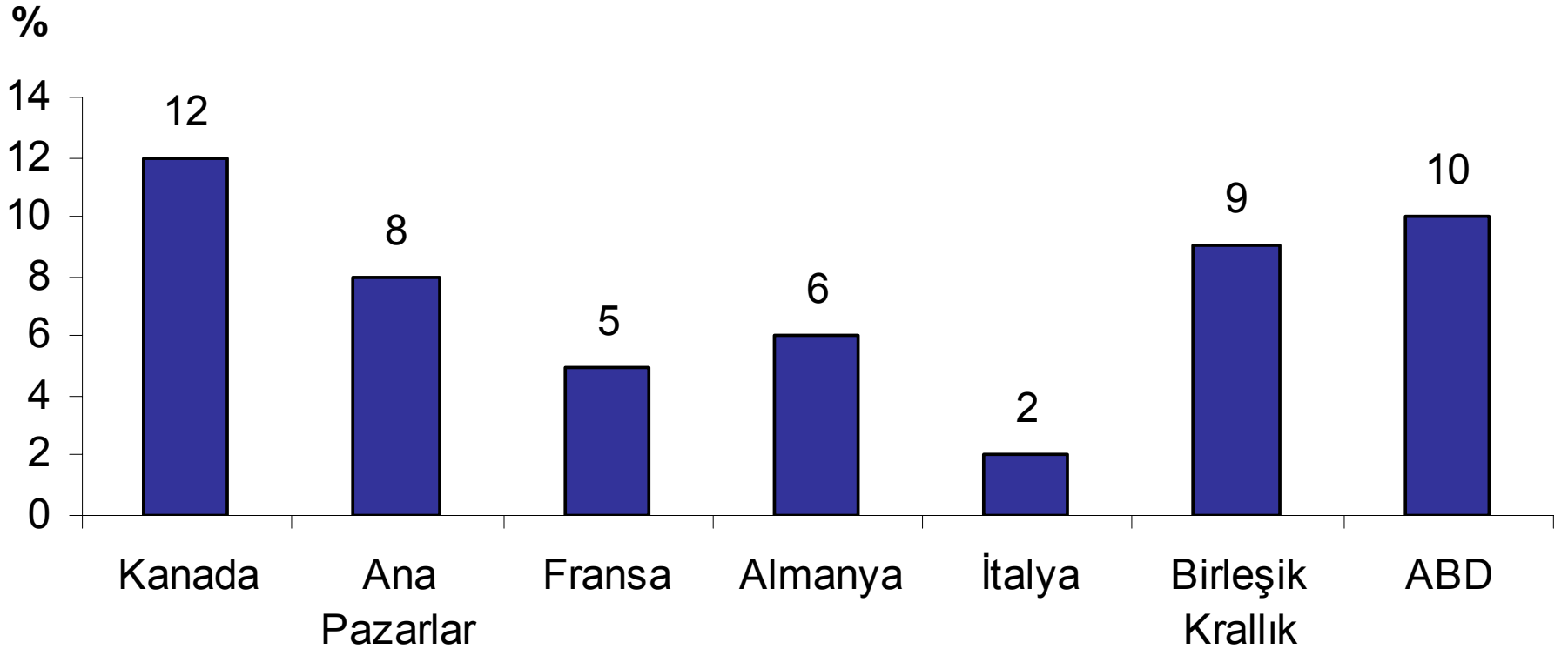
Türkiye’de İlaç Finansmanı/Geri Ödeme Politikası

Prof. Dr. Patricia M. Danzon

The Wharton School

University of Pennsylvania

İlaç satışlarındaki büyüme, 2003

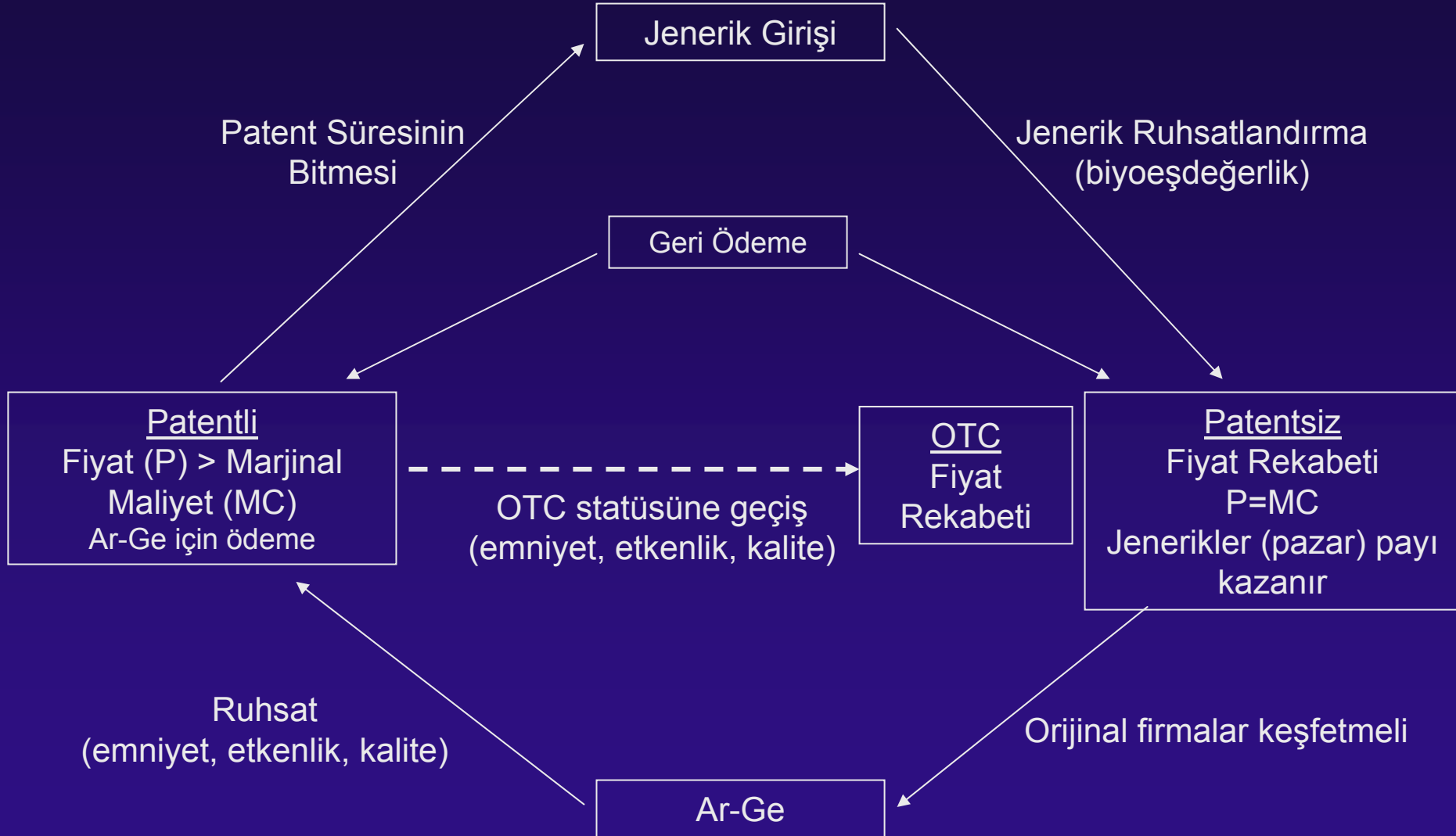

Ana Pazarlar kategorisi dünya pazarının üçte ikisinden fazlasını temsil eder ve 13 ülkeden oluşur: Arjantin, Avustralya, Brezilya, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Meksika, Yeni Zelanda, İspanya, Birleşik Krallık ve ABD (IMS Health, 2003)

İlaç harcamaları birçok ülkede, kişi başına ve sağlık harcamalarının yüzdesi olarak, artmaktadır

- ◆ Yenilikçilik=> Yeni ürünler ve formülasyonlar
- ◆ Reçete hacminde artışlar
- ◆ Eskilerden yeni ilaçlara “yükseliş/geçiş”
=> reçete başına artan fiyat
- ◆ Ülkelerin çoğunda tek tek ilaçlar için reel fiyat artışları küçüktür
- ◆ Patentsiz moleküllerde maksimum tasarrufu sağlamak, yeni ürünlere ödenecek bütçe kaynaklarının serbest bırakılması için anahtar öneme sahiptir

İlaç Piyasalarında Dinamik Rekabet

Patentli Markalarda Fiyatlandırılması: İki Temel Yaklaşım: 1. Uluslararası Referanslama

1. Diğer ülkelerdeki aynı ürüne uluslararası (dış) referanslama

– İtalya; Kanada; İspanya; Hollanda; Japonya; Türkiye, vb.

◆ Ana gerekçesi objektif ve şeffaflık

◆ Olası dezavantajları:

– İlacın ülkeye özgü değerine dayalı değildir

– Ülkeler arası uygun fiyat farklılıklarını zayıflatabilir

• Küresel Ar-Ge maliyetlerini paylaşmanın uygun yolu, ülkelerin gelirine dayalı farklı(laşmış) fiyatlamadır

• Dış referanslama, kullanılacaksa, benzer gelir düzeyindeki ülkeler arasında uygulanmalıdır

Patentli Markalarda Fiyatlandırma:

2. İç Kıyaslama

2. Aynı ülkede rakip ürünlerle iç kıyaslama

– Fransa, Belçika, Japonya vb.

◆ (Aşağıdaki durumlarda) Ek fiyat

– Etkenlik, emniyet, uygunluk/kolaylıkta iyileşmeler

– Yerli üretim için daha yüksek fiyat?

– Fiyat/hacim pazarlıkları?

◆ Olası bir risk şeffaflık eksikliği, uzun pazarlıklar

◆ Ancak bu yaklaşım tüketiciye değer ve maliyet-etkililik ile potansiyel olarak daha uyumlu

Geri Ödeme veya Fiyatlandırma Kararlarında Maliyet-Etkililiğin Kullanılması

- Eğer yeni ilacın artan maliyeti, artan etkenliğine göre geri ödeme kurumlarının eşliğinden düşükse, karşılaştırıldığı ilaca göre maliyet etkilidir:

$$\frac{(P_n - P_0)}{(E_n - E_0)} \leq K \text{ (her bir etki ünitesi kabul edilebilir maksimum maliyet)}$$

Aynı şekilde: $P_n \leq P_0 + K (E_n - E_0)$

P_n = yeni ürünün fiyatı

P_0 = kıyaslanan ilacın fiyatı

$E_n - E_0$ = artan etkenlik/emniyet, örn. kaliteye göre ayarlanmış yaşam yılları
QALYs

- Diğer doğrudan ve dolaylı maliyetler P'ye dahil edilebilir
- Etkililiğin diğer ölçütleri kullanılabilir: kazanılan yaşam yılları vb.
- K = QALY başına kabul edilebilir maksimum maliyet (\$30.000 gibi) ülkeye özgüdür

İç Kıyaslamaya Dayalı Fiyatlandırma Maliyet-Etkililiğe Dayalı Geri Ödeme ile Uyumlu Olmalıdır

$P^{\max}$ = ilacın maliyet-etkili olduğu maksimum fiyatı çözerken:

$$P^{\max} = P_0 + K (E_n - E_0)$$

P_0 = dahili kıyaslama için kullanılan ilacının fiyatı

$(E_n - E_0)$ = artan etkenlik/emniyet

- $P^{\max}$ için C-E (Maliyet-Etkililik), inovasyon için ek fiyat ile birlikte, iç kıyaslamaya dayalı fiyatlandırma formülü ile benzerdir
- İç kıyaslamaya + ek fiyata dayalı fiyatlandırma kararları, maliyet-etkililiğe dayalı geri ödeme ile uyumlu fiyatların ortaya çıkmasını sağlar

İç Kıyaslamaya Dayalı Fiyatlandırma ve C-E* Geri Ödeme Kararları Benzer Verileri Kullanır

- ◆ İç kıyaslama ve C-E değerlendirmeleri, karşılaştırılan ürünlerin fiyatları, sonuçlar, maliyet denkleştirmeleri vs. ile ilgili benzer veriler kullanılabilir.
  - Bazı veriler ülkelere özgüdür (maliyetler, K** ödeme isteği eşiği)
  - Bazı veriler uluslararası deneylerden gelir (etkenlik, güvenlik)
- ◆ Not: $P^{\max}$ 'da satıcı tüm sosyal değerleri kapsar
- ◆ Fiyat görüşmelerinde, geri ödeme kurumları hacim denkleştirmeleri, yerli üretim vs. gibi diğer faktörleri de görüşmek isteyebilir

* Maliyet-Etkililik

** K = Her bir etki ünitesi (QALY) için kabul edilebilir maksimum maliyet

Patent Süresi Bittikten Sonra Jenerik Pazarında Tasarrufu Maksimize Etmek: Gerekli Koşullar

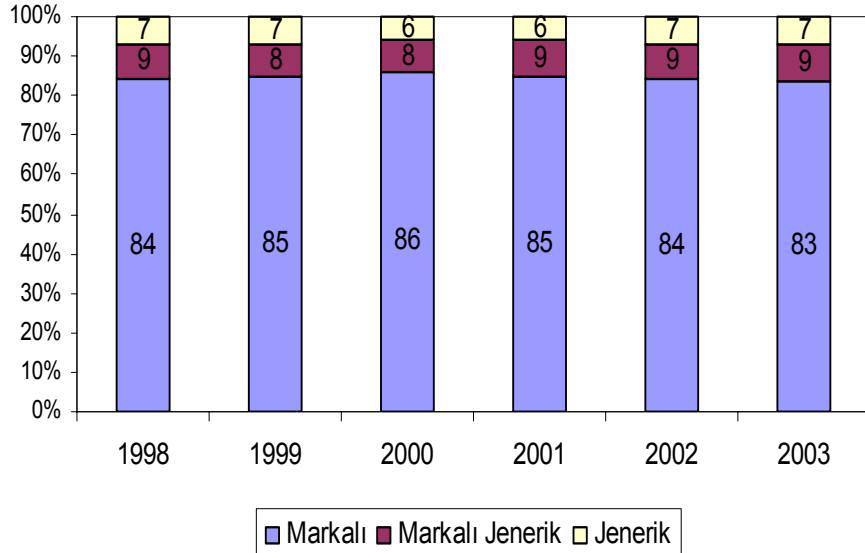
- ◆ Ruhsatlandırma: jenerikler orijinal ilaca biyoeşdeğerliliğini + kalitesini ispatlamalı
  - => Hastalar ve hekimler jenerik ikamesine isteklidir
- ◆ Eczacılar ikame etmeye yetkilidir (hekim markayı istemediği sürece)
- ◆ Jenerik fiyatları düzenlenmemiştir (serbesttir)
- ◆ Geri ödeme molekülün referans fiyatına (RP) göre yapılır
  - RF moleküldeki düşük fiyatlı ürüne (genellikle jenerik) dayalıdır
  - Hastalar $P > RP$ 'lı ürünü tercih ederlerse fazladan ödeme yaparlar
- ◆ Eczaneler sabit dağıtım ücreti alırlar + $P < RP$ olursa kar ederler
  - => Jenerikler pazar payını kapabilmek için fiyatta rekabet ederler
- ◆ Geri ödeme kurumları zaman içinde, eczacıların gerçek satın alma fiyatlarına göre (iskontolar dahil), RP'yi aşağı doğru gözden geçirirler
  - => Jenerik rekabetinden kaynaklanan tasarrufları geri ödeme kurumları ve tüketiciler alırlar

Uluslararası Deneyimler Bu Koşulların Düşük Fiyatlı Jenerikler için Gerekli Olduğu Teyit Ediyor

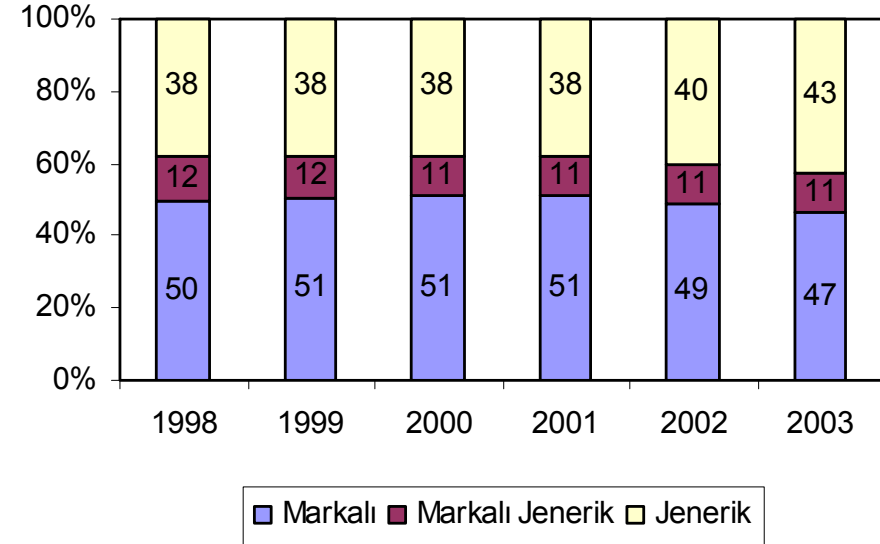
- ◆ ABD: Jenerikler, patent süresi bittikten sonra hacmin %80'ine sahip olur
  - Jeneriklerin çoğu markasızdır ve fiyat rekabetine tabidir => çok düşük fiyatlar
- ◆ Birleşik Krallık: Ulusal Sağlık Hizmeti (NHS) jenerik rekabetinde “geri alma” sayesinde tasarruf sağlar (ortalama jenerik ve paralel ithalat iskонтolarını yansıtan azaltılmış eczane geri ödemesi)
- ◆ Almanya: Büyük markalı jenerik payı, göreceli olarak yüksek jenerik fiyatlar
  - Eczaneler geleneksel olarak ikame yetkisine sahip değildir + azalan marjda ödeme yapılır (2003'e kadar)
  - => Jenerikler fiyattan çok marka ile rekabet eder
- ◆ Fransa: Küçük jenerik payı, genelde markalı
  - Eczaneler geleneksel olarak ikame yetkisine sahip değildir + belirli bir marjda ödeme yapılır
  - 2003 jenerik reçetelemesi için teşvikler

ABD: Markasız Jenerikler Reçetelerin %43'ü, Satışların ise Sadece %7'si

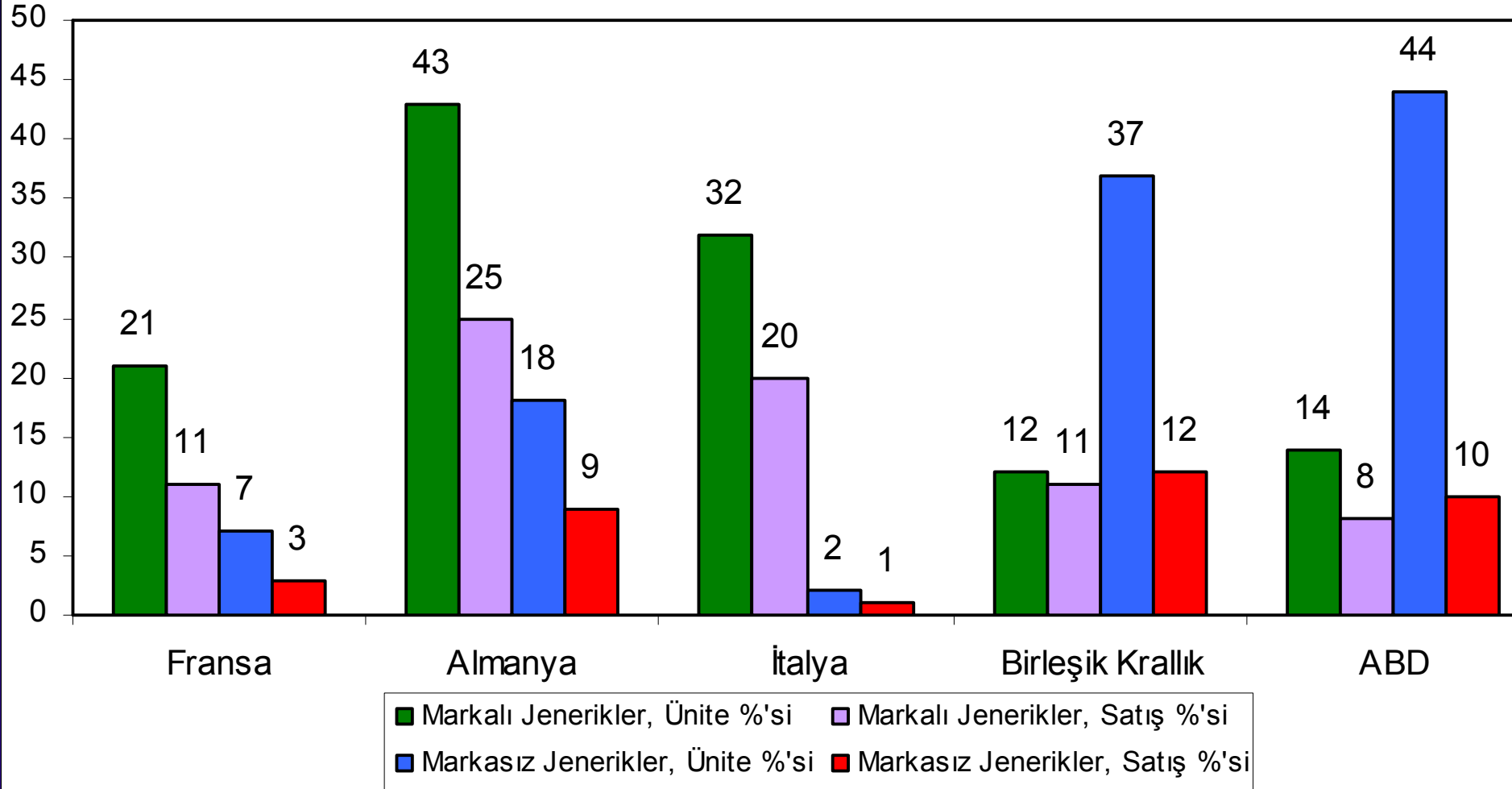
Dolar %'si

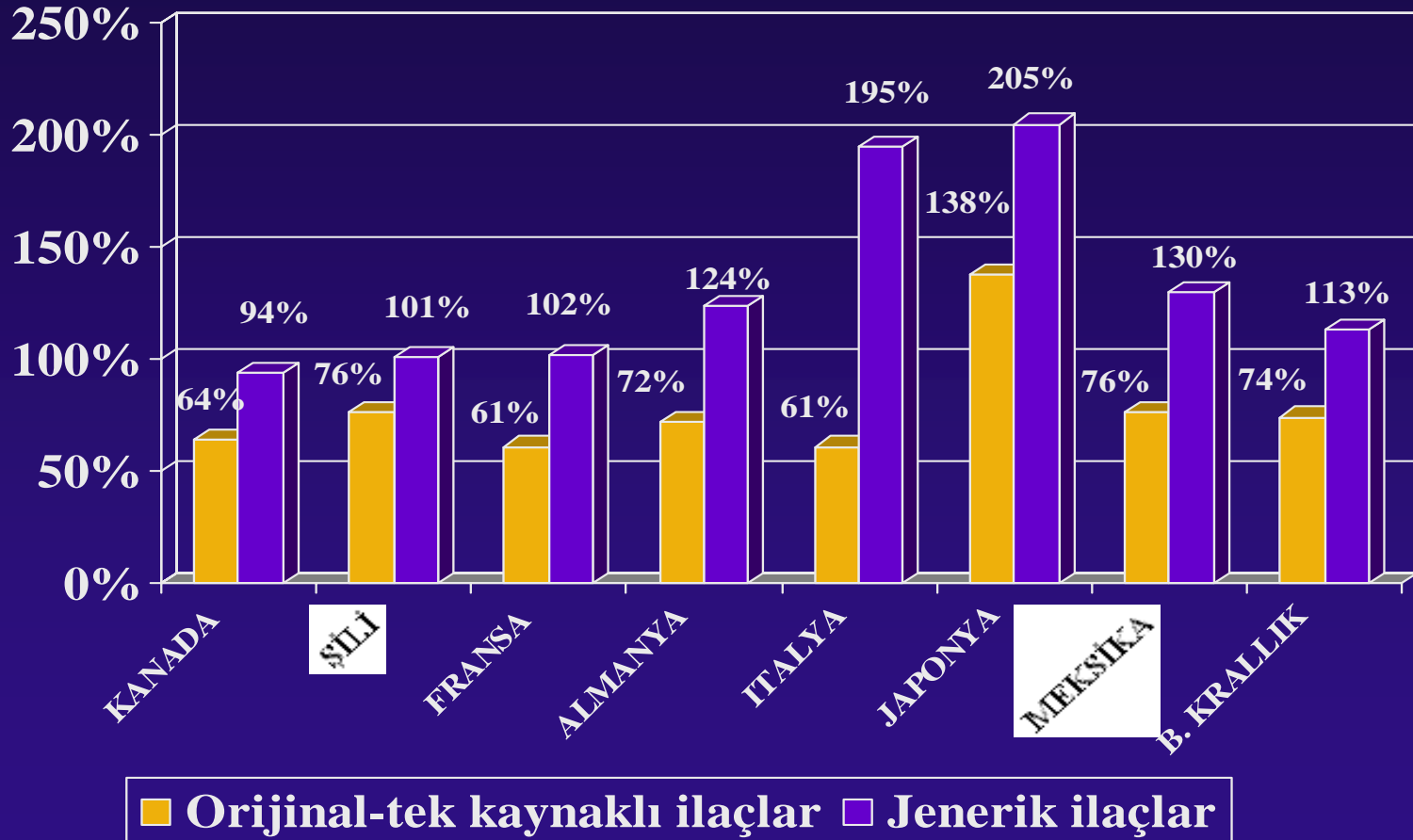
Toplam yazılan reçetelerin %'si

Jenerikler: Markalılara Karşı Markasızların Ünite ve Satış Payları(1999 IMS verisi)

Patentli Orijinallere Karşı Jenerik İlaçların Fiyat Endeksleri (US Market Basket, 1999)

Not: ABD %100'e eşittir. Kaynak: Danzon ve Furukawa, *Health Affairs*, 2003

Patentsiz moleküller için jenerik referans fiyatlandırma ile patentli moleküller için terapötik referans fiyatlandırması karıştırılmamalıdır

Jenerik Referans Fiyat (yalnızca patentsiz)

İtalya

Portekiz

İsveç

Danimarka

İspanya

Birleşik Krallık

ABD

Kanada

Fransa

+ diğerleri

Terapötik + Jenerik Referans Fiyat

Almanya (2004'te bazı patentli ürünler de eklendi)

Hollanda

Yeni Zelanda

Avusturya (bazı ATC'ler)

British Columbia - Kanada (bazı ATC'ler)

Patentsiz Moleküllerin Jenerik Referans Fiyatlandırması ile Patentli Moleküller için Terapötik Referanslama Aynı Değil (Devam)

- ◆ Patentsiz moleküller için jenerik RP geniş ölçüde kabul edilmiştir
  - biyoeşdeğer jenerikler iyi ikameler olarak kabul edilir
  - sadece patentsiz moleküller için geçerlidir
  - geri ödeme kurumları ve tüketicilere tasarruf sağlayabilir
- ◆ Terapötik RP farklı moleküllere aynı geri ödemeyi sağlar
  - moleküller etkenlik ve emniyet açısından farklı olabilir
  - patentli bileşikler patentsizlerle beraber gruplandığında, etkili patent korumasını göz ardı eder
  - Ar-Ge teşviklerini azaltır
  - geri ödeme kurumlarına sağlarsa bile düşük tasarruf

Terapötik Referanslama Dinamik Fiyat Rekabetini Teşvik Etmez

- ◆ Referans fiyat (RP) bazı gruplar için maksimum geri ödeme düzeyi olarak belirlendiğinde, bazı yüksek fiyatlı ürünler pazar paylarını sürdürebilmek için fiyatlarını RP düzeyine indirebilirler
- ◆ Ancak hiçbir firmanın RP'nin altında fiyat belirlemek için bir motivasyonu yoktur
  - yani RP taban (fiyat) olmaktadır
  - => Zaman içinde dinamik fiyat rekabeti söz konusu olmaz
- ◆ Hollanda 1993'te terapötik referans fiyatlamayı benimsedi
- ◆ Hollanda 1996'da uluslararası referansa (Belçika, B. Krallık, Fransa, Almanya) dayalı olarak fiyat kontrollerini ekledi
  - Terapötik RP fiyatları indirmede başarısız oldu
- ◆ Almanya, Hollanda ve Yeni Zelanda RP politikalarına ilişkin kanıtlar için bkz. Danzon ve Ketcham, *NBER*, 2003.

Reçetesiz (OTC) İlaçlar: OTC Statüsü için Geleneksel Kriterler

- ◆ Endikasyon özellikleri
  - Hastalar kendi kendilerine kolaylıkla teşhis koyarlar ve tedavi ederler
  - Kendiliğinden zamanla sınırlı
  - Sağlık profesyonelleri minimum derecede müdahildir
  - Yardımcı önlemlere (teşhis, kan testi vs.) gerek yoktur
- ◆ İlaç özellikleri
  - Uygun, kolay doz rejimi/dozaj formu
  - Belirgin etkiler
  - Anında/hızlı etki
  - Güvenli ve kolay tolere edilir
- ◆ Öksürük ve soğuk algınlığı ilaçları, vitaminler, ağrı kesiciler vs.

Artan oranda, bazı reçeteli ilaçlar OTC statüsüne geçiriliyor: Birleşik Krallık, ABD ve diğerleri

- ◆ Kısmen geri ödeme kurumlarının bütçe baskıları ile yönlendirilmiş
- ◆ Hastalar artık daha bilinçli, daha katılımcı
- ◆ Uzun süreli emniyet geçmişleri olan ilaçlara uygulanır
  - örn., anti-ülserler, anti-histaminler
- ◆ OTC statüsüne geçirilen ilaçlar yeni klinik deneylerle kendi kendini tedavide emniyet ve etkenliklerini göstermek zorunda kalabilir
- ◆ OTC'ler genelde geri ödenmez
- ◆ EĞER hastalar daha pahalı reçeteli alternatifler için katkı payı ödemek zorunda kalıyorsa, OTC geçişleri geri ödeme kurumlarına tasarruf sağlar

Hasta Katkı Payları

- ◆ İlaçta katkı payı ödemeleri çoğu ülkede artmaktadır
- ◆ Fiyatların katkı payı yüzdesi reçete başına sabit katkı payı alınmasından daha verimlidir
- ◆ Katılım payları ilacın çeşidine göre değişir
  - Temel ilaçlar için düşük %
  - Rahatlatıcı/düşük önemli endikasyonlar için yüksek %
- ◆ Yakın zamanda OTC'lerin ve diğer az önemli ilaçların geri ödeme listesi dışına çıkarılması Almanya ve İtalya'da toplan ilaç harcamasını düşürmüştür
- ◆ İdeal olarak, hasta katkı payları gelire göre belirlenmeli
  - Almanya, Japonya'da gelirle bağlantılı limitler vardır
  - Diğer ülkelerde düşük gelirli nüfus hariç tutulur

Sonuçlar

- ◆ Türkiye gibi, birçok ülke ilaç harcamalarından maksimum yararı elde etmeye çalışıyorlar
- ◆ Umut veren stratejiler aşağıdakileri kapsar:
  - Patentli ürün fiyatlandırma: İç kıyaslama + geri ödeme amaçlı maliyet-etkililik çalışmalarıyla uyumlu olacak şekilde yenilikçiliğe ek fiyat
  - Patenti sona ermiş moleküllerin jeneriklerinden sağlanacak tasarrufu maksimize etmek
  - OTC geçiş + kendi kendini tedavi için emniyeti kanıtlanmış ilaçların geri ödenmemesi
  - Katkı payları endikasyona ve hasta statüsüne göre ayarlanmalı